

Géczi János

Kutyák, arkangyalok és angyalok

A Spar és a Tesco között lehet az utóbbi években döntenem, mintha két ünnep között. Végére ezen az enyhe időjárású napon a Spar előtt kötök ki, bár tudom, hogy legfeljebb a belga sós vaj, ami ebben az üzletláncban fontos a számomra, s az is csupán azért, mert hosszú percekig töprenghetek afölött, hogy megéri-e az árát, vagy sem. Zoknit kell kerítenem, az olcsóbbak nem bírják a mosógépi mosást, valami elegáns inget és alsónadrágot. Egyedül élek, s azt se mondom, hogy rossz ez nekem.

Az öt világvallást? Azt nem. Első válasom óta több alkalommal vásároltam meg a kötetet, s ahányszor megláttam az amúgy igényetlen könyvek halmában, torkomban dobogott a szívem. Attól, hogy az osztozkodás során egykori – első – feleségemnek jutott kötetre ismét szert tehetek. Most, a második válasz közepén nem akarok hajdani hibámba esni. Huszonhat év? – kérdezem magamtól. Annyi volt, jó volt, elég volt. S az is jó, hogy nem jutott belőle több.

A Spar lassú kanyarokat engedő parkolójában evickélek a Fordommal, s a Cholnoky-lakótelepre leforduló ágnál, amikor a forgalom miatt lefékez előttem egy ütött-kopott kocsis, s magam is megállásra kényszerülök, beszáll valaki ismeretlen a kocsimba. Kitarja az ajtót, és kényelmesen beül. Köszönni se jut ideje a mosolya miatt. Talán tizenkilenc, legfeljebb húszéves, legalább húsz centiméterrel magasabb, mint én, s magam pedig nála legalább 20 kilóval vagyok több. Sugárzó mosolya azonban mindent áthat, s hogy jobbra int, eszembe se jut ellentmondani, s vezetem az autót arra, amerre mutatja.

Két kereszteződés, a belső körgyűrűre kanyarodok, majd rögtön ismét jobbra, s beállunk a parkolóba. Nem is kulccsal, hanem szemvillantással nyitja a lépcsőház dróthálós üvegű vasajtóját, s máris csattan mögöttünk a zár. A földszinten, ügyesen berendezett, de szegényes garzonban él, mutatja, csak a padlóra szétnyitott, alacsony ágya vetetlen, aquamarin színű a lepedője, gyűrött, ámde tiszta. Finoman húz befelé, s tétován a hintaszékbe ültet: mintha csak a cipőmre hajolna, s a cipőfűzőmet bogozná, de már a nadrágotat cibálja le rólam, s rám harap, belém, érzem, hogy spriccel makkomból a vér.

Aztán az ágy, simogatás és a heves szorítások. A testét mindig áthelyezi valahogyan tetszetősebb és élvezeteket jobban ígérő helyzetbe, s újra, szüntelen sikolt, és körmével karistolja, majd hasogatja hátamon a bőrömet. S az egymást gyorsan követő erekcióim után megkérdezi, ott alszom-e. Nemet intek, mert a szeretkezések utáni szomorúság erőt vesz rajtam. Ő pedig takarékos, de meglepően gyors mozdulatokkal kihajítja a lakásából. Azért megnézem az ajtaján a névtáblát. Asszony-

név áll rajta. Igen, eddig sosem találkoztam vele, nem is hallottam róla. Az ismeretlenségből fölmerült, egy óra alatt vált életem részévé, majd elsüllyedt.

Jó szerető lehetett volna belőle. A fácántollak ugyan mit kerestek a dohányzóasztalán, a cseh kristályvázában? Amúgy sóvirágok is díszlenek a tollak között, vagy lilák, vagy lilára festettek, de lehet, ez a természetük. S tán ő szedte valamikor, valamerre, emlékeztetőül, avagy díszként, ki tudja. Érdekelte volna-e a válasza?

*

Megfőztem az ebédet, a déli harangszóra föltáltam, kapkodnom sem kellett. Ránéztem a sütőben reggel óta rotyogó fazéknyi szilvalekvárra. Bekevertem a forrázott fánkot, annak két órát pihennie kell a sütés előtt, úgyhogy mire nyolcvanegy éves apám hazaér a méhei etetéséből, el lehet majd készíteni. Elmosogattam. S letelepedtem a teraszon a gyerekkoromtól használatos – tehát legalább ötvenéves – székre, amely annak idején barna volt, s most fehér, kortyolgotam az ebéd utáni cabernet-et és nézem, hallgatom a körték potyogását. Egyenként huppannak a sárga, hasas, öklömnyi Buddhák a fák alatti virágok: kardoskák, őszirózsák, muskátlik, csudatölcsérek és oxálisok közé. A virágoskert, amelyben kettő, szeptemberi éresű, négy-öt fából álló körtekordon áll, ugyancsak szegényes. Tavasszal safrányok, tulipánok, nárciszok és jácintok nyílnak; az utóbbiakat kivéve, amelyek nagyszüleim azóta elpusztult kertjéből kerültek ide, mindet én hoztam haza. A hagymások után a két tő bazsarózsa virít – nagypapa kedvenc virágai voltak egykor. S a mostanra díszlő növények előtt a turbánliliomok nyílnak – ha nyílnak. Utóbbi években ugyanis rendre kikapálják a meg-megmaradt, amúgy öklömnyi hagymás erőteljes hajtásait. Nem tudom, miért. Csak azt, hogy ki.

Ülök a borospoharamra hajolva, másolom a fényképezőgépből a képeket a pc-re, s össze-összerezzenek, akkora zajjal érnek talajt s loccsannak szét, ha rossz helyre hullnak, a körték. Apám szokása reggelenként körbejárni a fát és leszedni az ért gyümölcsöt. Ma elfeledte. Vagy nem.

Anyám vagy hat-hét hónapja, még télen, úgy dönthetett, hogy hátralévő életéhez elég egyetlen szó. Mindaddig, ha fogyatkoztak is a szavai, de többel élt. Egy hóhullásos reggel után, vasárnaptól egyetlen szót tart a szájában. Én voltam azon a hétvégén is a szüleimmel, ez többnyire háromhetenként esedékes, és szombaton még beszélgettünk. Tanultuk a szavakat a reggelinél, ebédnél és vacsoránál, a mosdáskor, a főzés közben és a séta ideje alatt. Anyám hűségesen utánozta a szavaimat, s a kérdésekre tömondatokban válaszolt. Vasárnap reggeltől azonban csak annyit hajlandó mondani: titi.

Úgy döntött tehát, hogy elég egyetlen szó további életéhez. S ha kérdez, ha válaszol, ha megszólít, ha perlekedik, ha sóhajtozik vagy panaszkodik, ha követeledzik, és ha elégedett, mindannyiszor kimondja négy hangnyira-betűnyire apadt beszédkészletét. A szót, ezt a kincset testbeszéddel – mozdulataival, testtartással, mimikával, hanglejtéssel – árnyalja, így valóban sokféle hatást képes kelteni az egyetlen hangsor, s remélem, számára ugyanolyan sokféle a jelentése is. Én mindenestre igyekszem úgy tenni, mint aki a hangsor mindenféle eltérő értelmeinek gazdag tartományát megérti.

Reggel óta dörzsölöm a bal szememet.

Anyám hosszan magyaráz. Egyetlen szavát mondogatja a végtelenségig, s egyre ingerültebb, hogy sem apám, sem én nem értjük meg. Azt csak-csak kiderítjük, hogy a pincébe tegnap zsákokba lehordott és tárolt krumplival kapcsolatban kíván valamit közölni, de túl ezen már sikerteleneknek bizonyulunk. Végül a reggeli fürdés, szájápolás és fésülködés után anyám kibotoz-kitámolyog az udvarra, oldalozva igyekszik megközelíteni a pincét. Anyám újabban azt is feladta, hogy a maga erejéből járjon. Belekapaszkodik a botjába, s előlről azzal tartja magát, a hátulját – kidugott fenekét – odadúti a falnak, s így, két oldalról megtámasztva erőt vesz magán, hogy a ház és a pince közti tíz métert megtegye. Anyám fél járni. Ha néha elfeledkezik arról, hogy akár el is eshet, s megszabadul a riadalmától – mert arcul legyintette a szél, elrepül a feje fölött a légyre vadászó fecske, s az udvaron a két kutya játékosan kergeti egymást, vagy tekintetével követi a szőlőben bóklászó apámat –, kicsit egyenesebben jár, s nem úgy görbe, mint a colstok.

A pince lépcsőjéről lekapdosom s átpakolom a vedreket, amelyekbe a vágott, illetve az apró krumplit szedtem. Apám ezeket ehetetlenné minősítette, s majd a tyúkokkal eteti föl. A föltáruult ajtóban hosszan áll anyám, ingadozik, pontosítja s így számunkra is érthetővé teszi közlését, de ez azzal jár, hogy le kell az öt-hat lépcsőfokon ereszkednie, vagy mindettől eltekint. Végül lekecmereg, de látjuk a szemében a rettegést.

– Titi – mondja.

Továbbra se értem.

– Titi.

Apám épp annyira ingerült és bosszús, mint én. Anyámra, magunkra, a tehetetlenségünkre.

Anyám a botjával egymás mellett ülő pontokat üt a pince földjébe. Aztán lehajol, rámutat a pontokra. S tovább már azt mutatja: ő maga a pont. És rágicsálja az öklét. Megismétli a jelenetet, s már piros a feje a dühtől és értetlenségünktől.

– A csigák megeszik a krumplit? – kérdezi apám, s anyám arca felragyog.

– Titi! – kiáltja anyám, s lehuppan a pincefalnál elhelyezett, karfiol- és káposztafajék tárolására szolgáló polcszerű alkalmatosság fedőlapjára.

Néhány éve valóban csúf, ujjnyi, sárga meztelencsigák teleltek át a pincében. Minden zöldségbe, amit csak elérhettek, belerágtak, és hosszú ezüst szalagok jelezték, merre mászkáltak.

Mondom anyámnak, az éjjel rosszul aludtam. Ami nem egészen igaz – mert csupán fölébredtem. A szomszédék kuttyája hajnalban hosszan vonyított. A körtek pedig éjjel is potyogtak. Aritmiás volt az éjszaka, semmi egyéb nem történt. Mindez elvonja anyám figyelmét a lépcsómászástól.

S ha már a pince előtt vagyunk, elnézünk jobbra, a tökök felé – ebédre tökfőzeléket kell készítenem, az oldalast anyám már kihalásztta a mélyhűtő ládájából, meg se kísérelte elmondani, inkább előkotorta a decemberi disznóvágáskor kipurciózott adagok közül a megfelelő tartalmút, s odarakta az asztalra, tegyek vele azt, amit kell. S megnézte a mogyoróbokrot is (ugyancsak szereti a pörkölt mogyorót), s indult reggelizni.

Elkezdődik, mint mindig, a nap.

A csigák ellen pedig vagy fahamut fog apám felszórni a pince földjére, vagy valami mérget. Avagy az egészszet elfelejti.

Ebéd után, hogy elmosogattam a végtelen számú, általam használt edényt, végigsétálok a házfal tövében kanyargó betonból öntött járdán. Egykor nyírott, térdmagasságig nőtt puszpángfal szegélyezte, első kertészi munkám eredményeként. Néhány legyökeresedett buxushajtást vagy Medgyesegyházáról hoztunk, vagy a ház utcára néző fala előtt nőtt egyetlen, hatalmasra nőtt bokorról nyestem le néhány vesszőt, és azt ültettem a kivágott, illetve elpusztult szilvafa alá, a garázshoz vezető út szélére. Onnan, mit ad az ég, a legtöbb ágacska megmaradt és szépen terebélyesedett; egy-két év múlva hatalmas gyökérral ültettem át a járdaszélre. Mintha gimnazista korom elején még megletek volna ezek a fácskák. Utóbb a helyükön rózsatövek jelentek meg.

A hatvanas évek legelején apám rózsatöveket rendelt. Harmincat. Ősszel érkeztek meg, postán, nem tudom, melyik távoli kertészetből. A ház elé és a kerítés közé, az utcafront hosszú és keskeny, alig ágyásnyi széles virágos kertjébe kerültek a tövek. Az ásott gödrök alját alaposan megtrágyáztuk tyúkszarral, majd homokot terítettünk az amúgy kopogósra száradt és szagtalan guanóra, s arra ültettük a visszanyesett gyökerű és hajtású, leveletlen bokrokat. Jól be kellett öntözni: a kerek kútról, a ház másik végétől vederben cipeltem a vizet, minden töre többet is. A száraz homok magába itta a folyadékot, szinte szörcsögött. Később majd, amikor saját fúrt kutunk lett, mert apám nem akart fizetni a vezetékes vízért, s a szőlőjét, sárgarépáját és mindenféle veteményesét előszerezettelt locsolta, annyira száraz volt a talaj, hogy a slaugot méterekre tudta a földbe ledugni. Kinyitottam a vizet, s a lassan csordogáló csóvveget szép lassan letoltam a homokba, mélyre, nagyon mélyre.

A rózsák mindegyike megmaradt, s gazdagon pompáztak egészen gimnáziumi éveim végéig. Tavasszal, évváróra, valamikor június elejére szinte mind virágot hozott. Volt ott meggybordó, paprikapiros, egy-két fehér és rózsaszín, valamint többféle sárga, köztük olyan, amely a cimpáján rózsás, s az öregedéssel egyre sötétebb, belül pedig narancsos. E rózsákból a színek mellett, az illatuk az emlékezetes, s minél sötétebb szirmúak voltak, annál édesebb és kábítóbb volt a szaguk. A lakásban, szombatonként, a takarítás után, anyám mindig tartott legalább három szálat, lehetőleg egy szín különböző árnyalatait, hogy eltérő illatuk a szobában összekeveredve másnap reggelre megteremtse a békés, nyugodt és szeretetteljes, nyári vasárnap-illatot. A rózsák mellett volt más virág is – igaz, más-más vázában. Mikor, mi nyílt, éppen az: tubakati, jácint, gyöngyvirág, orgona, bazsarózsa, tulipánok, majd pedig a nyáriak, s legvégén az őszi, nagy virágú krizantémok után a fagytól színesre csipett, apró virágú őszi rózsák.

Az első rózsák közül a leghosszabb ideig a Gloria Dei maradt meg: a mai napig él. Ványadt, erős és bogas a törzse, de minden évben kihajt két-három rügye, s hosszú, erős szárán ott himbálózik egy-egy virág. A Gloria Dei nevében egy évszám is szerepel, 1945, némely helyen emiatt a Béke Rózsájaként ismerik. Minden idők legkedveltebb rózsája, s az ez évi rózsatoplista élén is ott áll. Rózsaszín-sárga színátmenetek jellemzik: a bimbó többnyire erős sárga, s ahogy kinyílik, úgy halványul e szín s a szirmok szegélye: hol széles sávban, hol pedig

csak a perem fonalnyi élén kárminba hajló rózsaszín lesz. A nyílás végére a széles tányérszerűre szétnyílt virág külső felülete merő rózsaszín, belseje selyemsárgásan fakó, de végig mind illatos. Apám szereti ezt a bokrot: a többi rózsza talán másfél évtizedet élt, ez pedig, egy rózsaszín társával (Eiffel a neve) és egy fehérrel együtt, már ki fog tartani addig, hiszem, amíg kert marad a szüleim kertje. A rózsákra, hiába volt többjük jó szagú, azonban sosem szálltak pillangók. Jobban szerették az egyszerűbb, a parasztosabb kerti virágokat.

Az előkertben most csak vörös rózsák vannak. Kivéve a Gloria Deit és a két másik régit. Megtekintem mindet. Ennyi a jelen.

Veszprémbe éjszakára érek. Az utolsó száz kilométert fél szemmel vezetem le: a bal szemem alsó szemhéján árpa nő, érzékeny, s önkéntelenül dörzsölgetem. Folyik a szememből a könny, amikor beállok a garázsba. Az udvaron friss görögdinnyehéjszag fogad, s ebből tudom, Gábor, az angliai vendég elszökött a kórházból, azaz néhány napra kikönyörögte és most szabadnak gondolja magát. Nem tudom, mikor jött haza, de úgy látom, a maga hazájának is tekinti a házat, s levágta a néhány négyzetméternyi pázsitot, hiszen az esőtől szárlanként megnyúlt mindegyik fűszál, s a mélyben meglapuló udvarra, a talajt eltakaró moha fölé zöld prém növekedett. A fűnyírás, énfélem, bonyolult dolog. Mindenekelőtt a kutyák miatt: a kertemben, két helyen is, azért növesztettem füvet, hogy legyen hol a pulinak és társának rohangálni, pisilni és szarni. A kutyagumit naponta össze kellene szednem – hagyományosan a fűből. Ha napokra eltűnök s nem lehetek itthon, két tescós nylonzacskó is megtelik; valami ballasztanyag lehet a kutyakonzervekben, amelyek emészthetetlen része aztán félig föltekerten, tökéletes spirálisban vagy félkörív-alakban rendre megjelenik a fűcsomók között. A kutyaszar összeszedése, majd a fűnyírás után a pázsit vízzel történő elárasztása – megmosdatása – mindig az én feladatam.

Gábor, aki az utóbbi három hónapban több napot töltött a hol üres, hol lakott házam tetőterében, mint én, igyekszik magát hasznosnak tudni: ha egészségi állapota engedi, füvet nyír, mostanság pedig, a munkának többször nekirugaszkodva, felszedi a lehullt diót, mogyorót. Feladatokat talál magának, a bejárónó angol nyelvű levelezését bonyolítja, meglocsolja a leandereket és ha bármikor is fölmegey a hegyháton szétterült belvárosba, hatalmas hálóban hordja haza a magyar paprikát. Paprikát eszik és paradicsomot, szerektől mentesnek mondott zöldségeket, s éjjel, amikor abbahagyja a televíziózást, dinnyét, főtt kukoricát és körtét. Kiflivel.

Gábor beteg. Tavaly diabetesessé vált, előzmények nélkül, ezért inzulininjekciókkal kezeli magát. Akkor már egy éve ismert leukémiában szenvedett, ami miatt idén februárban Dél-Afrikában csontvelő-átültetést végeztek rajta, s annak utókezelésére érkezett Magyarországra. Két hónapja, már Magyarországon derült ki, hogy a szervezete kidobta az átültetett szövetet, hamarosan újabb kemoterápiában fog részesülni, s remélik, időközben vagy ki tudnak tenyészteni az őssejtjeiből egészséges sejteket, vagy találnak egy számára alkalmas donort. Hetek óta nincs jól, a vércukorszintje, a vérnyomása és a kedélye labilis és beállíthatatlan. A vérképében naponta történik olyan változás, amelyre senki nem talál magyarázatot. A teste két oldalán nem azonos az ereiben a vérnyomás. Mára az orvosok – hihet-

len könnyel, lassúsággal és sok-sok (a maradék) pénze bekasszírozásával – kiderítették, hogy a hasnyálmirigye rosszul működik, a vére sűrű és zsíros, s a nyaki verőerei feltehetőleg az elzáródás határán lehetnek. Közölték is velem, hogy bármikor infarktust kaphat. A szélütés veszélye ugyancsak fennáll; s mindezek lehetősége a közeli kemoterápiája ideje alatt, a tizenkét kezelés során csak fokozódik. Mindenesetre a kezelés utáni időpontot adva azért beutalták carotisa vizsgálatára.

Amikor kijön az orvosától, menten felhív. Remeg a hangja, bár közönyösen sorolja újabban megállapított bajait. Az elmúlt hetekben, ha telefonon beszélünk, egyszer-kétszer már megemlítette: feladja. Hogy mit, azt azonban nem mondja, én pedig, az egyetlen hazai ismerőse, nem mertem rákérdezni. Úgy teszek, mint aki tudja, miről beszél.

*

Hazaér, eszik, s elmegy kerékpározni. Tegnap éjjel csirkemáját sütött, mert tudta, hogy ma délben, ha hazaérkezik, éhes lesz. Amúgy fogyókúráznia kellene. Megigérte, hogy elviszi a mobiltelefonját, s azt is, hogy nem fogja halálra hajtani magát. Holnap reggel Szegedre utazik, busszal; arra gondolok, hogy éjjel képes legyen aludni, most lefárasztja magát. És megnézi a várost, mert mindeddig nem tehetette. Nem tudom, milyen egy sosem felfedezett helyet nem turistásan bejárni úgy, hogy attól menten el is kell búcsúzni. S nem turistásan jönni-menni egy idegen helyen ugyan milyen?

*

Vásároltam egy hortenziabokrot.

Július elején, Brüsszelben, egy semmirekellően üres nap után este – legalábbis egy közép-európai ember számára esti időpontban, kilenckor –, teljes napsütésben elindultunk megnézni azt az angolparkot, amely olyan, mintha a város szélén lenne, holott szinte a belváros peremén. Brüsszel amúgy nem is főváros-tulajdonságú, hanem egymás mellé szorult, egymással kényszerűségből együtt létező kisvárosok halmaza, amelyek mindegyikében saját törvények uralkodnak. A Szentpétervár utcai lakásból a Montgomery tér szökőkutakban gazdag körforgalmán átjutva sem nagy a távolság, jó, ha egy-másfél kilométer. De mert Aachen felől érkezve én a város belső körgyűrűjébe torkolló sztrádán jövök mindig be, s onnan a Montgomery térnél fordulok a centrum irányába, a tértől közvetlenül induló namuri út elején elterülő törendszeres, hatalmas ligetektől összeálló parkot addig nem láthattam.

A sétán két említésre méltó dolog történik. Egy szecessziós magánpalota megtekintése. És hogy földbe gyökerezett a lábam az életemben először látott cserjés hortenzia impozáns bokra előtt.

Ilyen hortenziák tömegesen fordulnak elő a sugárutat szegélyező gazdag, polgári villák előkertjeiben: s nemcsak a csontfehér szirmúak, mint amelynek csúcsos, süvegszerű virágzatait elsőként pillantottam meg, hanem piszkosrózsaszínek, mályvába hajló sötétek és savkékek. Ez a hortenzia oly magas, mint egy máltai ember: szóval jobb alkalmakon, amikor ki kell húzni magát, elérheti akár a 140–150 centiméteres testhosszat is. A levelek a szétterpedő, hosszú gallyakon

lazán, ernyedten állnak, de a hajtások végén, mintha óriási bugái lennének a mife-lénk ismert, török vidékről behozott orgonának (amelyet az udvarházak nagyszyszonyai kissé affektálva, hogy a Habsburgok nyugati családi kapcsolataira utaljanak, spanyolbodzának neveztek), hatalmasra nőtt összetett virágok pompáztak. Szélén nagy szirmos meddő virágok, beljebb pedig aprócska ivarlevelek.

Szó, ami szó, a spanyolbodzára emlékezés helyénvalónak tűnt, végtére is a Németalföld legnagyobb része, a sok nyelven megszólítható nevű Brüsszellel, illetve a Brüsszel köpenye alá bújó városka-konglomerátummal együtt spanyol fennhatóság alatt volt sok-sok évig. Hogy mégsem ez a növény – azaz a szívalakkal levelező orgona – dobogtatta meg mellkasom mélyének izgulékony szívét, gyorsan kiderült; azon hortenziaféle előtt lett belőlem sóbálvány, amelyet kerttörténeti könyvekből már jól ismertem, sóvárogtam utána eleget, de eszembe se jutott, hogy egyszer rábukkanhatok.

Aztán, szinte néhány nappal Brüsszel után, a veszprémi egyik kertészetben rálelek néhány ványadt, fonnyadt, elhagyatott, vevőre várakozó tőre. Egyetlenegyét vásároltam – ennek ugyanis az a következménye, hogy a kertemből ki kell lakoltatnom majd a meghonosodott bokrot. Az eddig kedvelt növényeim rangsora átalakul, s még csak nem is az utolsó helyen állótól fogok megszabadulni, hanem attól a legkevésbé megbecsülttől, amely a hortenzia igényei alapján felvetődő lehetséges helyeken élő növények sorozata végére kerül. Ámbár egyik lila bogyójú cserje váltótársaként máris fölvetődött bennem a hortenzia, amely azonban emlékeim szerint csak savanyú talajban virul, ezért egy zsák alkalmas földet is vásároltam.

Szeptemberig tehát cserépben áll a bokrociska. Virágot is hoz, leveleket nevel, tűri a diófa alatti sötétkéfé félárnyékot és a nehéz szagú boróka közelségét. De néhány napja, Budakeszi előtt, mert volt egy rövid beteglátogatásra időm, megállok egy kertészetben, amelynek egyik parcellájában úgy hirdetik ezt a fajt, hogy méasztűrő növény. Azaz a lúgos, a kertben található talaj nem öli meg. Ettől a pillanattól tudom, hogy kertem növényi együttesében változás lesz: addig keresem, míg meg nem találok, még ha több növény áttelepítésével is együtt jár, a hortenzia helyét.

Napsütéses délelőtt lévén, minden munkát, amely a jövő héten vár rám, s melyekre fel kell készülnöm, elfeledve, kiugrok a kertészetbe; leginkább arra vagyok kíváncsi, miféle évelők maradtak meg a tavaszi készletből. Az efféle, gyors meggazdagodás reményében működő, a kertészetet vállalkozásnak tekintő árudákban azokat a növényeket szeretem megvásárolni, amelyek néhány évszaktot már átvészelték. Most a ligetszépét és három tő – amelyből kettő veres, egy pedig rózsaszín ecetszerű virágú lesz – poloskavészt tudtam megszerezni, s néhány zacskó Hollandiából importált hagymát.

A sudár zsálya alá – amelyhez idővel levendulák és gólyaorrok társulnak –, a középső és a felső terasz közötti lejtőnek az aljára ültettem ezeket, s az eddig a Belgiumból hozott önkraeterben élő citromillatú kakukkfűvet szétosztva egy csikos levelű yuccát is illeszték közéjük. A föld mélyére, mint apró, tavaszi robbanáshoz időzített aknákat, hagymákat rejtek. Azt a tavaszillatot önmagából föltárázó Narcissus poeticust, amelyre mindig áhítoztam, még sosem sikerült meghonosíta-

ni: most a reculvus változatra bukkantam, bár attól félek, túlságosan különbözni fog a vad alaktól. Közéjük, sekélyebben lila krókuszokat ültetek. Egy másik foltba az eddig általam nem ismert botanikai tulipánt, a *Tulipa crysantha* egyedeit – nem lesznek magasabbak egy fülpucoló pálcikánál, s a virág sem nagyobb egy termesebb amerikaimogyoró-szemnél –, alájuk pedig az áprilisban virágzó liliomvirágú, sárga tulipánokat rejtettem. Az e növények számára szabaddá tett területről ki kell szednem a hatalmas telep kénsárga nősziromot, az évek alatt szétterebélyesedett bőrlevelet, az apai nagyapám kertjéből anyámékhöz, onnan a paloznaki szőlősömbe, majd ide áthozott, pirosan virágzó bazsarózsát: ezeket majd mind viszem Pécsre, a legújabbban kertépítésre vállalkozó irodalomtörténész–filozófus házaspár barátaim számára. A terpedt borókának, mert ványadt, a díszepernek, a borostyánnak és a foltos levelű árvacsalánnak nem kegyelmezek; amúgy ők lesznek a győztesek, hiába téptem ki a töveiket, mindig marad utánuk néhány sarj, amelyekből az elkövetkező évben olyakkora bozót növekedik, hogy ember legyen a talpán, aki a mélyén megtalálja pátyolgtatott, fiatal szerzeményeit.

*

Az sms mindenhol utolér. Gáboréban nincs öröm: ott nézem, megbillentett fejjel, mert a szemüvegemet összekoszoltam, a magánhegyoldalamon:

Ma nem volt semmi, csak vérvétel. Azt mondták, lehet, most nem lesz kemoterápia, túl rossz a vérképem. S ha a mai is ezt mutatja, akkor lefújva az egész.

A hortenzia várhat. S várhat a magról kelt ciprus – kedden hoztam Pécsről, az egyetem botanikus kertjéből –, a cserépbén nevelt, megerősödni látszó akantusz, a szurokfű és a német nemesítésű talajtakaró, a körömnnyi alvadtvér-darabokat virágzó törperőzsa is. Nekiállok pasziánszozni, s közben alföldi szőlőből készült kadarka rosét iszom, ámbár nem hűtve, hisz a hűtésére nincs időm. Adél, mint egykor anyja, Dugó, mindenkor megérzi kedvem változását. Most is addig ügyeskedik, amíg le nem nyomja a lakás ajtajának kilincset, homlokával belöki az ajtót, s felkucorodik mellém az ágyra. Rettenetesen büdös. Eldöntöm, holnap, ha süt a nap és meleg lesz, idén talán utoljára, megfürdetem. De hagyom, feküdjön. Fél szemmel látom, nem alszik, de ritmusosan szuszog, tökéletes, mint egy szonett, s néha-néha, mintha enjambement siklana át egyik sorról a másikra, felhorkan, úgy tesz, hogy higgymem, elszenderedett és álmodik. Ha megmozdítom a lábfejemet, rögtön kinyitja s majd vissza is zárja szemhéját, s olajosbarna szemét menten reám függeszti, ha a poharam után nyúlok.

*

Az őszi napfény nyár végének mutatkozik. Adél többnyire szélvédett helyen napozik: a lakás csupa üveg bejárata elé fekszik, ahol a fény megsokszorozottan gyűlik össze. Túl azon, hogy szeptemberben ezen a ponton hever leghosszabb ideig a kertemben a napfény, a kis tó is ide veti a felszínére eső hullámokat. A puli hamarosan fekete rongyként hever a küszöb előtt. Darazsak repülnek fölötte, észre sem veszi. Piros szárnyfoltú atalantalepkék ejtőznek rajta, rájuk se bagózik.

Gatyára vetkezek, hosszú pengéjű késsel állok a tóba, combközépig ér a víz. Még a nyár elején kilyukadt a fólia, ha nem pótlom a vizet, két-három hét alatt

elszökik. Most éppen ezt akarom: ideje, hogy megtaláljam, hol lyukadt ki a vas-tag műanyag, s befoltozzam. Abban reménykedem, hogy csak egyetlen ponton, amely majd megmutatkozik abból, hogy hol áll meg a víz szintje. S abban, hogy nem fog esni az eső, s nem pótlódik vissza a medencébe a folyadék.

Nyáron ahányszor megérkezett Gábor, hogy hasznossá tegye magát, minduntalan feltöltötte a tavat. Egyszer-kétszer elmondom, miért is apasztom, de amint emlékeztetem, azzal replikázik, hogy sajnálja a kevés vízben csapkodó halakat.

A késsel a víz alatt elmetszem a bozontosá növekedett, hosszú farkú süllőhínárt, a sárga vízitök és a fehér tavirózsa levéllyeleteit: így ugyan felkeveredik az iszap, de abban reménykedem, hogy növények híján majd jobban le tudom halászni a halakat. A paloznaki szőlőből már a nyár elején hazahoztam a másfél hektós kádat. Azt kicipelem a garázsból, slaugon át vezetett csapvízzel eresztetem tele, s a lemetszett hínárból egy ölnyit behajítok, a többit pedig a kukába tömöm. A kádban, nem kell hozzá néhány nap se, a víz elveszti a fertőtlenítő klór szagát, átszellőzik, oxigénben gazdagabbá válik, s a sok színben tündökölő koi halaim számára a ragasztó hadművelet befejezéséig elviselhető közeget teremtek.

A tavat azonban alattomosan oldalba szúrtam. A késemet eltérítik a lebegő, nem könnyen elvágható hínárszálak, s a hegye beleáll – nem, nem, mélyen belefúródik – a kemény oldalfalba. A tavam új, második sebet kap, s éppen tőlem. Tehetetlen vagyok. S balfék. Dühöm határtalan s a kedvem pocsek.

Tartok attól, hogy a partra dobált növénydarabok közé csigák, esetleg kisebb halak keverednek, ezért mielőtt a kukába gyömöszölném, szinte szálanként átnézem a sprőd, haragoszöld, vízcseppektől csillogó, leginkább összetört fenyőfagallyakhoz hasonlítható növényhulladékot. Egyetlen kis hal – karácsonyi fadisz – sem akadt fenn: vagy idén nincsenek ivadékok, vagy ha voltak, a nagyobb halak zsákmányává váltak, vagy, keresek még újabb megoldást, ügyesek, s a mozdulatimtól zavaros vízben elmenekültek. Nincs itt a halpusztulás ünnepének ideje.

Közben hull a dió s a mogyoró. A kutyák a zajra össze sem rezzennek, csak én kapdosom a fejemet. Észreveszem, az ablak mögött, a szobát eltakaró tüllfüggönyön fehér fényfoltok lüktetnek. Úgy ráncolódnak, ahogyan a textília, de oly könnyednek és illékony életűnek tűnnek mégis, hogy el sem hiszem: léteznek. S mire kikászálódok a tó vizéből: már csak alig vannak. Nem maradt belőlük semmi más, csak a múltjuk – az is csupán a minderre méltatlan bennem.

Ránézek az új hortenziára – reggelre, óvatosan, mert én se vettem észre, mire is készülődik, újabb szirmokat bontott. Fehér és nagy pöttyök lebegik körül a drótvékony hajtások elkeskenyedő végét, mintha hernyóselyemből készült volna mindegyik, fényesek. Olyan derűs ez a növény, hogy belésajdul a szívem.

Olyannyira tökéletes. Amint tökéletes a nagyon szerény, de a mindenség mozgását mégis leíró matematikai képlet. Vagy a sugár, amely kiszakad a lézerforrásból s áthalad az agyvelőn. Vagy a víz, amely vízesés formájában a hegy meredek falú platójának ereszen át alászakad a mélybe.

Két nappal később a ciprust ültetem el, a kornyadozó hamisciprus mellé, amelyet egy-két év múlva, ha nem győzi le ismeretlen betegségét, úgysis eltávolítok. S a karcsú ciprus alá, a fölászott földbe rejtek néhány Kaufmanniana-tulipánt, kénsárga virágot nevelő krókuszmagymát, egy apró tó, a pécsieknek a többi mellé

odakészített, de itt maradó bőrlevelet, egy eddig cserépből árválkodó, satnya akantuszt, nézzük meg, mire jut ezzel a téllal. S ismét próbálkozom a nárciszokkal, amelyeket tavaly ősszel hoztam át anyámék kertjéből, s ezt a tavaszt egy cserépből virágozták át. Illatos, közepén narancssárga karimás, apró kis virágok, apám méhlegelőjének közeléből, abból az akácospól, ahol a kaptárai tavasszal állnak. Egykor tanya árválkodott ott, mára az épület romjai sincsenek meg, de hogy volt, azt a nárciszok jelzik, és néhány elterebélyesedett mogyoróbokor. A nárciszt, apai nagypapámtól tudom, aki Diószegről hozta az elnevezést, tubakatinak nevezik – valóban hasonlít az illata a tubarózsához, de az ősszel, ez pedig tavasszal virít. A mogyorókról pedig csak annyi a mondandóm, hogy van harminc éve, hogy egy sokgyökerű suhángot átültettem apámék garázsa mellé: azóta fáva terebélyesedett s gazdag termése látja el a nagycsaládot, hol kasnyi, hol zsáknyi termést hoz, egészségeset, nagy szeműt, fényes barnát. Anyám kedvére nőtt, mostanság, esténként pörkölt mogyoróval kevert mazsola mellett nézdegéli a televízió műsorait, s váltogatja, számomra megfeythetetlen rendben, egyre-másra a csatornákat. Anyám egy időben több tévéműsor követésére képes.

A napokban, öt óra tanítás után, máshoz nem jutok közelebb, mint hogy ener-váltan bámulom a szomszédos, műemlék jellegű nomád ház máztalan cserepű tetejét: a görbe tetőgerinc kissé kihúzta magát, így éppen fölér a késő délutáni fény hasaaljához. Holnap már, mert közeledik az ősz, nem lesz ennyire ügyes. Fekete macska nyújtózik a gerinc kúpcserepein, fel-alá lófrál, fintorog, szagol-gatja a szél test-, a báránnyfelhők hónaljának gyapjúságát. Ez az egyetlen macska maradt abból a kolóniából, amely ideköltözésünk előtt ugyan, de a házunkban lakozott. A kutyáim első gondja az volt, hogy kikergessék a birtokukról valamennyit; át is költöztek a szomszédba, amelynek házában annak idején senki nem tartózkodott.

A hortenziát megtalálta egy pillangó. Bogáncspillangó. Eredetileg a legfelső terasz sarkát belakó nyári orgonára érkezett. Amúgy valahonnan az Alpokon túlról jön, s amióta a kertemben megterem ez a lila virágú bokor, akad bogáncspillangóm is. Déli vidékről, a messzi mediterráneumból egyéb lepkék szokása is meg-meglátogatni: a szőlőszender az este kinyíló ligetszépéket, a kacsafarkú szender a csöves virágokban gazdag fészkeseket, amelyek mélyéről nyalogatja a nektárt. Az őszirózsáknak és varjúhájaknak a kis rókalepke az állandó vendége, már albérlőnek tekinthető, a cickafarknak a boglárkalepke, a citromlepke a levendulák kék füzérei legkiállóbójának hegyét tekinti kilátópontjának, a lángvirágra pedig a fecskefarkú pillangó guggol. A kúpvirágot a nappali pávaszem kedveli, de ha nincsenek közelben a bogáncspillangók, átruccan a nyári orgonához is. A pókhálós lepke az oregánón napozik, s nyár végén, mintha Rómában élnének, a rézvirágok és a varjúhájak piros, alamizsnás tányérkái fölött admirá-lislepkék köröznek!

Admirá-lislepke! Szüleim kertjének szilvafája alatt, a szeptemberben hulló, erjedő szilvaszemeken tucatjával ültek, s ha megriadtak s fölroppentek, mint tűz-szikrák a szilvák kékes hamva fölött, villogtak-kavarogtak. Admirá-lislepke – szép őszök szép röpke jószágai!

*

Kristóf nem ismer fel.

Hamarabb érkeztem a látogatási idő kezdeténél. Hogy merre van, a kanálcsörömpölés zajából fedeztem föl az ebédlőt. Keresztfiam a sok-sok négyszemélyes asztalból összetolt asztalszerelvény sarkánál ül, egyedülként, akit nem etettek. Keresztbe néz a tányérja fölött, a villával nehezen találja a tányérján heverő húsdarabokat, esetlenül egyensúlyozza a falatot, s többnyire bal szája sarka mellé emeli, majd fejét billentve kapja el-elnyúló ajkaival az ételt. Jobbik szemével rám pillant, meg sem rebben a tekintete, úgy fut át az arcomon és libben tovább. A bal szemével nem látom, hová lát.

Az ápolónők intenek, maradjak. Kicsit előbbre lépek, véletlenül se takarjon az ajtó. Kristóf, talán erre a mozdulatra, visszahozza tekintetét, s máris veszi el, közönyösen. Közben megakadnak valamiben a fogai, abbahagyja a rágást, ujjával beletúr szájüregébe, néhány nyelvmozdulattal előretolja és nyelvhegyére illeszti a rághatatlan mócsingot, s a tányérjába köpi. Aztán elmereng, valamit kérdez a szemközt ülő, horpadt koponyájú, magakorabeli ifjútól. Villája hegyével, mint kihegyezett ceruzával, felkavarja az ételét, s újra fal.

Gyorsan eszik, de nem kapkod. Éppen csak olyan tempóval, mint aki farkaséhes.

Dörzsölöm a szemhéjamat, érzem, hogy csípi a szememet a kifejlődő szőrtüsző-gyulladás. Amely lassan akkora, hogy a bal szemem látóterébe is kinyúl: a képbe, amit látok, alulról belóg egy áttetsző háromszög, s elhomályosítja a látványaim közepét.

Kristóffal megbeszéltük, hogy meglátogatom, s éppen ezen a napon. Két hete van a rehabilitációs intézetben, agyvérzést kapott a Balaton-parton, néhány nappal azelőtt, hogy elindulhattunk volna a szokásos közös, heti kirándulásunkra.

A gyerek, talán, mert nézem, egyre feszélyezettebb. Fel-felkapja a fejét, oldalról pislog rám, szeme sarkából figyel – de úgy, mint aki nem ezt teszi, hanem eszik. Majd, hogy a tányérjáról az utolsó rizsszemet felszedi, nehézkesen fölemelkedik, imbolyogva a terem végébe oldalaz a betegetek etető ápolók háta mögött, aztán megpróbál – előttem – átszisszolni az ajtón. Ráköszönök. Kezet ad, a haverjait szokta rég így, ilyen flegma képpel és testtartással köszönteni, mondja, hogy megismer, de nem tudja, ki vagyok.

– A keresztapád! – verem hátba, s valamit mondok, hogy ne kelljen neki tovább beszélnie.

Felmegyünk a betegpavilon sarkánál kezdődő lépcsősoron, a központi épületig s vissza. Jó nagyokat szuszogunk, hogy a másik is érzékelje: ekkora fizikai megterhelés mellett nem lenne tisztességes társalogni.

Kristóf apja, kamaszkoromtól barátom, siettetné a rehabilitációt, s képtelennél képtelenebb kifogásokat emel a kórház, a gyógykezelés, az orvosok és pszichológusok ellen, amiben, sajnos, igaza van. De képtelen mégis valamennyi ötlete, elképzelése, szándéka, mert abban a leromlott, lerabolt és pusztulni hagyott egészségügyben, amelynek most éppen az ő fiát kellene meggyógyítani, semmiféle betegnek nem lehet helye. A magyar kórházügy és egészségbiztosítás hatalmi kérdés – s ebbe, nyilván, százezreknek bele kell pusztulniuk. Kristóf helyzetén ez azonban nem segít. A gyerekekben újabban az fogalmazódott meg, hogy bolond, akit a bolondok házába zártak; számára most a megoldás a neurózisnak ez az enyhe formája.